

S t a n o v i s k o
Rady vlády pro koordinaci boje s korupcí

k návrhu zákona, kterým se mění zákon č. 6/2002 Sb., o soudech, soudcích, přísedících a státní správě soudů a o změně některých dalších zákonů, ve znění pozdějších předpisů, a další související zákony

I.

K celkovému zaměření návrhu

Ministerstvo spravedlnosti předkládá návrh zákona, kterým se mění zákon č. 6/2002 Sb., o soudech, soudcích, přísedících a státní správě soudů a o změně některých dalších zákonů, ve znění pozdějších předpisů, a další související zákony (dále jen „novela zákona o soudech a soudcích“ či „novela“). Novela zákona o soudech a soudcích byla zpracována a je předkládána v souladu s Plánem legislativních prací vlády pro rok 2019, Akčním plánem boje s korupcí na rok 2019 a Vládní koncepcí boje s korupcí na léta 2018 až 2022.

Cílem novely zákona o soudech a soudcích je zavedení jednotného a transparentního systému výběru soudců, soudních funkcionářů, stejně jako podrobnější úprava vedlejší činnosti soudců a revize institutu přísedících v trestních řízeních. Součástí novely jsou také úpravy v souvislosti se zařazením soudců do soudních oddělení a automatickým generátorem přidělování věcí.

V rámci sjednocení přípravy budoucích soudců se zavádí institut justičního kandidátství, které přichází po odborné justiční zkoušce. Odbornou přípravu justičního kandidáta mohou absolvovat také osoby z jiné právní praxe s profesní zkouškou. Závěrem odborné přípravy má být hodnocení justičního kandidáta.

Obsazování soudcovských míst bude probíhat ve výběrovém řízení na konkrétní uvolněná místa v rámci obvodu krajského soudu. Do výběrového řízení se vedle justičních kandidátů budou moci přihlásit také odborníci mimo justici.

Výběr justičních funkcionářů pro okresní, krajské a vrchní soudy bude nově probíhat výhradně prostřednictvím výběrových řízení. Novela zákona o soudech a soudcích zavádí zákaz opakovaného jmenování u téhož soudu a povinné manažerské vzdělávání pro justiční funkcionáře.

Novela v rámci úpravy vedlejší činnosti zavádí oznamovací režim vedlejší činnosti soudců a dále dochází k rozšíření povolené činnosti o výkon činnosti aktivního sportovce. Novela také obsahuje výslovný zákaz členství soudců v politických stranách a politických hnutích.

V rámci novely zákona o soudech a soudcích se pak navrhuje omezení přísedících v trestních řízeních na rozhodování o zvlášť závažných zločinech s výjimkou zvlášť závažných zločinů v části druhé, v hlavách V a VI trestního zákoníku.

Účinnost novely zákona o soudech a soudcích se navrhuje od 1. ledna 2021.

II.

Vztah k vládní protikorupční politice

Vláda se v programovém prohlášení ve vztahu k soudcům zavázala ke zvýšení kvality jejich činnosti, a to za přísného respektování mezinárodních doporučení¹. Jedno z takových doporučení uložila v rámci 4. kola hodnocení České republiky Skupina států proti korupci (dále jen „GRECO“).

GRECO ve zprávě ze 4. hodnotícího kola týkajícího se prevence korupce ve vztahu ke členům Parlamentu, soudcům a státním zástupcům v doporučení vi. v části „prevence korupce ve vztahu k soudcům“ uvádí, že „...doporučuje (i) přijmout podrobnější úpravu výběru a kariérního postupu soudců a předsedů soudů za účelem nastavení jednotných a transparentních postupů a zajištění rozhodování na základě přesně stanovených, objektivních a jednotných kritérií, zejména zásluh; a (ii) zajistit, aby veškerá rozhodnutí v rámci těchto postupů byla odůvodněná a aby bylo možné se proti nim odvolat k soudu.“

Zatímco novela uspokojivě řeší první část doporučení, tj. výběr soudců (výběr justičního kandidáta v § 109 až 115 a výběrové řízení na funkci soudce v § 116 až 117) a výběr předsedů soudů (v § 105b až 105d), druhou část doporučení, kromě povinnosti odůvodnit návrh na jmenování místopředsedy (§ 105c), normativní text novely nereflektuje.

Doporučení GRECO výslovně požaduje, aby veškerá rozhodnutí v rámci těchto postupů byla odůvodněná a aby bylo možné se proti nim odvolat k soudu. K této části doporučení navíc GRECO ve své zprávě o plnění doporučení přijaté na 80. plenárním shromáždění ve dnech 18. června – 22. června 2018 uvádí, že „Česká republika nezažila žádnou činnost ani neposkytla nové důkazy, jež by ukazovaly, že rozhodnutí týkající se výběru a kariérního postupu soudců mohou být napadnuta před soudem navzdory tomu, že zde neexistují výslovná pravidla. Jasná a adekvátní legislativa je nepochybně potřebná k zaplnění této mezery.“

Předkládaná novela o soudech a soudcích byla při projednávání Plánu legislativních prací vlády na rok 2019 zařazena mezi právní normy, které budou projednány Radou vlády pro koordinaci boje s korupcí (dále též jako „Rada vlády“).

III.

Způsob projednání návrhu

Novela zákona byla projednána v připomínkovém řízení probíhajícím od 16. dubna do 20. května 2019 (20 pracovních dnů). Tomu předcházely konzultace na podzim roku 2018 a začátkem roku 2019 v rámci série kulatých stolů se zástupci justice, Kanceláře veřejné ochránčyně práv a Ústavu pro otázky soudnictví.

V rámci připomínkového řízení vnesly zásadní připomínky Ministerstvo financí, Ministerstvo práce a sociálních věcí, Ministerstvo vnitra, Úřad vlády – odbor kompatibility, Kancelář veřejné ochránčyně práv, většina krajských úřadů, Svaz měst a obcí České republiky, Českomoravská konfederace odborových svazů, Úřad pro ochranu osobních údajů a Národní úřad pro kybernetickou a informační bezpečnost. Novela je po vypořádání zásadních připomínek předkládána bez rozporů.

Novela zákona o soudech a soudcích byla dne 9. září 2019 projednána Pracovní komisí předsedy Rady vlády pro koordinaci boje s korupcí k otevřenému vládnutí a transparentnosti státní správy a na základě závěrů zmíněné pracovní komise byly formulovány návrhy změn obsažené v části IV.

¹ Programové prohlášení vlády České republiky z června 2018, s. 23: „V justiční oblasti budeme při přísném respektování nezávislosti soudců i státních zástupců a mezinárodních doporučení v této oblasti usilovat o zvyšování kvality jejich činnosti.“

IV.
Návrh změn

Rada vlády pro koordinaci boje s korupcí neuplatňuje k novele zákona o soudech a soudcích návrhy změn.

V.
Závěr

Rada vlády pro koordinaci boje s korupcí doporučuje vládě v souladu s článkem 4 odst. 2 písm. a) Jednacího řádu Rady vlády pro koordinaci boje s korupcí schválit materiál „návrh zákona, kterým se mění zákon č. 6/2002 Sb., o soudech, soudcích, přísedících a státní správě soudů a o změně některých dalších zákonů (zákon o soudech a soudcích), ve znění pozdějších předpisů, a další související zákony“ .

Ing. Andrej Babiš
předseda Rady vlády pro koordinaci boje s korupcí